

گذر از اقتصاد دولتی به شبه‌دولتی

کد موضوعی: ۲۲۰

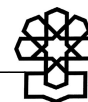
شماره مسلسل: ۹۹۱۵

مهر ماه ۱۳۸۸

به نام خدا

فهرست مطالب

چکیده	۱
مقدمه	۱
۱. عملکرد خصوصی سازی	۳
۲. واگذاری سهام بلوکی	۴
۳. واگذاری سهام عدالت	۸
۴. شکل گیری نهادهای اقتصادی شبه دولتی و تبعات احتمالی	۱۰
جمع بندی	۱۳
پیشنهادها	۱۴
منابع و مأخذ	۱۶
پیوست	۱۷

گذر از اقتصاد دولتی به شبه‌دولتی

چکیده

با توجه به گسترده‌گی ابعاد خصوصی‌سازی پس از ابلاغ سیاست‌های کلی اصل چهارم (۴۴) قانون اساسی، مسائل و چالش‌های زیادی در خصوص آن مطرح شده است. یکی از این چالش‌ها که نگرانی‌های بسیاری را موجب شده است، حضور پررنگ بخش عمومی غیردولتی (شبه دولتی) در خرید سهام و اگذار شده در بورس و نگرانی از شکل‌گیری نهادهای شبه‌دولتی جدید با اجرای طرح واگذاری سهام عدالت است. بررسی‌ها نشان می‌دهد که درصد بالایی از ارزش سهام بلوکی و اگذار شده اخیر در بورس اوراق بهادار تهران توسط بخش شبه‌دولتی خریداری شده و با تداوم شیوه موجود سهام عدالت، تبدیل شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی، شرکت‌های تعاونی شهرستانی و شرکت کارگزاری سهام عدالت به نهادهای شبه‌دولتی جدید، محتمل خواهد بود. افزایش انگیزه و توان رقابت بخش خصوصی واقعی در خرید سهام شرکت‌های دولتی از طریق قیمت‌گذاری حداقلی سهام شرکت‌های دولتی، قانونمندی و تضمین سود شرکت‌های دولتی برای یک دوره میان‌مدت، شفاف‌سازی اطلاعات شرکت‌های قابل واگذاری، کاهش سهم واگذاری سهام عدالت از کل واگذاری‌ها و گسترش فرهنگ سهام‌داری در میان مردم از جمله راهکارهای پیشنهادی برای ممانعت از تداوم نگرانی‌های موجود هستند.

مقدمه

با ابلاغ سیاست‌های کلی اصل چهارم (۴۴) قانون اساسی از سوی مقام معظم رهبری در سال ۱۳۸۴، خصوصی‌سازی در ایران وارد فاز جدیدی شده است که از نظر ماهیت و دامنه اجرا با فعالیت‌های صورت گرفته پیش از آن، تفاوت اساسی دارد. براساس سیاست‌های ابلاغ شده، مقرر شده است که به‌منظور شتاب بخشیدن به رشد اقتصاد ملی، گسترش مالکیت در سطح عموم مردم به‌منظور تأمین عدالت اجتماعی، ارتقای کارایی بنگاه‌های اقتصادی و ...، دولت همه فعالیت‌های خود خارج از موارد صدر اصل چهارم (۴۴) قانون اساسی را به بخش خصوصی، تعاونی و عمومی غیردولتی واگذار کند.

پس از ابلاغ این سیاست‌ها، خصوصی‌سازی با رویکرد جدیدی در دستور کار قرار گرفت که مبتنی بر واگذاری سهام به شیوه‌های خاصی از قبیل واگذاری بلوک‌های سهام (از طریق بورس یا مزایده)، واگذاری تدریجی سهام (از طریق بورس)، واگذاری سهام ترجیحی (به کارکنان شرکت‌های واگذار شده) و سهام عدالت (از طریق شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی و تعاونی‌های شهرستانی) است. اگر چه با اتخاذ این رویکرد، از سال ۱۳۸۴ خصوصی‌سازی شتاب قابل توجهی یافته است، اما این شیوه واگذاری با چالش‌های اقتصادی جدی مواجه است که به‌زعم صاحب‌نظران اهم آنها به شرح موارد زیر است:

۱. چالش‌ها و ابهامات در خصوص مالکیت و مدیریت آن بخشی از شرکت‌های دولتی که در قالب سهام عدالت واگذار شده‌اند. در حال حاضر مشخص نیست که هر فرد دارنده سهام عدالت مالک سهام کدام شرکت خصوصی شده بوده و افق روشنی برای مشخص شدن آن نیز وجود ندارد،

۲. چالش‌ها و ابهامات مطرح شده در رابطه با واگذاری سهام عدالت و نحوه تسویه حساب اقساط سالیانه سهام واگذار شده و نبود سازوکار معینی در خصوص پرداخت اقساط ارزش سهام عدالت از محل سود شرکت‌های واگذار شده،

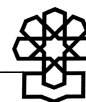
۳. چالش‌های مرتبط با نقش پررنگ شرکت‌های عمومی غیردولتی در خرید سهام واگذار شده و شکل‌گیری بیش از پیش قدرت‌های اقتصادی شبه‌دولتی در کنار دولت،

۴. چالش نقدینگی بازار سهام،^۱

۵. چالش قیمت‌گذاری سهام شرکت‌های دولتی.

در مقالات و گزارشات مختلفی به هر یک از چالش‌های فوق پرداخته شده است، اما در میان آنها آنچه بیش از همه افکار صاحب‌نظران و سیاست‌گذاران را به خود مشغول کرده، هشدارهای ارائه شده در خصوص شکل‌گیری و تقویت نهادهای اقتصادی شبه‌دولتی در کنار دولت در نتیجه تداوم شیوه فعلی واگذاری‌هاست. با توجه به اهمیت موضوع، این گزارش به‌دنبال تحقیق در خصوص میزان جدی بودن این هشدار است. از این رو، با توجه به اینکه بیش از ۸۷ درصد واگذاری‌های انجام شده طی چهار سال گذشته در قالب واگذاری سهام بلوکی یا سهام عدالت بوده است، به بررسی ترکیب خریداران سهام بلوکی شرکت‌های دولتی از یک طرف و واگذاری سهام عدالت از طرف دیگر می‌پردازد تا از میان بررسی این واگذاری‌ها نقش شرکت‌های شبه‌دولتی موجود در فرآیند

۱. با توجه به حجم بالای سهام شرکت‌های دولتی (حدود ۱۵۰۰ هزار میلیارد ریال معادل ۱۵۰ میلیارد دلار)، آیا بورس ایران توان جذب این حجم از نقدینگی را دارد؟ آیا فروش شرکت‌های دولتی و جذب منابع مالی برای خرید آنها، تقاضا برای سهام سایر شرکت‌های موجود در بورس را کاهش نخواهد داد؟

خصوصی سازی و احیاناً شکل گیری نهادهای شبه دولتی جدید مورد کنکاش قرار گیرد. بدین منظور، گزارش حاضر در ۴ بخش تدوین شده است. ابتدا برای آشنایی با فضای کلی خصوصی سازی در ایران، پس از ابلاغ سیاست های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی و مقایسه روش های مختلف خصوصی سازی، گزارشی از کل واگذاری های انجام شده ارائه خواهد شد. در بخش دوم، نگاهی به واگذاری سهام بلوکی شرکت های دولتی و ترکیب خریداران سهام شرکت های واگذار شده، با تأکید بر نقش شرکت های عمومی غیردولتی، خواهیم انداخت. سپس به بررسی شکل گیری نهادهای اقتصادی شبه دولتی به عنوان یکی از آسیب های احتمالی طرح واگذاری سهام عدالت پرداخته و در نهایت برخی تبعات بزرگ شدن بنگاه های شبه دولتی (عمومی غیردولتی) و شکل گیری انواع جدید آنها در کنار دولت را بررسی خواهیم کرد.

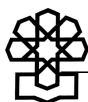
۱. عملکرد خصوصی سازی

از سال ۱۳۸۴ تا ۱۵ مرداد ۱۳۸۸ سهام حدود ۲۶۴ شرکت دولتی به ارزش حدود ۵۴۴ هزار میلیارد ریال به طرق مختلف از قبیل سهام عدالت، رد دیون، ارائه در بورس و مزایده به بخش های غیردولتی واگذار شده است. جدول ۱ آمار اجمالی و به نسبت کاملی از واگذاری های انجام شده را ارائه می کند.

جدول ۱. عملکرد مقایسه ای خصوصی سازی (ارقام: میلیارد ریال)

ردیف	عنوان	بخش اقتصادی برخوردار مربوطه	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸ (۱۵ مرداد ماه)	سود فروش اقساطی (۱۳۸۴-۱۳۸۸)	جمع کل	
۱	ارزش سهام واگذار شده	بخش خصوصی (کلیه واگذاری ها به غیر از رد دیون و سهام عدالت)	۷۶۴	۳۴۲۹	۲۸۰۴۰	۳۷۲۶۲	۱۴۴۵۰	۹۱۶۳	۱۰۳۱۰۸	
		بخش عمومی غیردولتی (رد دیون)	۰	۰	۲۷۶۲۷	۴۰۵۳۱	۰	۰	۶۸۱۵۸	
		بخش تعاونی (سهام عدالت)	۰	۲۱۷۳۵	۱۶۰۸۸۲	۳۵۰۰۰	۱۵۰۰۰۰	۰	۳۷۲۶۱۷	
		جمع کل	۷۶۴	۲۵۱۶۴	۲۲۶۵۴۹	۱۱۲۷۹۳	۱۶۹۴۵۰	۹۱۶۳	۵۴۳۸۸۳	
۲	تعداد شرکت های واگذار شده (کامل یا بخشی از سهام)	بخش خصوصی (کلیه واگذاری ها به غیر از رد دیون و سهام عدالت)	۵۰	۵۲	۸۴	۵۷	۲۹	۰	۲۱۹	
		بخش عمومی غیردولتی (رد دیون)	۰	۰	۳۱	۹	۰	۰	۰	۳۷
		بخش تعاونی (سهام عدالت)	۰	۱۴	۳۶	۳	۱۴	۰	۰	۵۶
		جمع کل (بدون احتساب شرکت های تکراری)	۵۰	۶۲	۱۳۹	۶۶	۴۳	۰	۰	۲۶۴
۳	ارزش سهام ترجیحی واگذار شده	ارزش سهام واگذار شده (میلیارد ریال)	۲۰	۳۵	۲۱۷۷	۴۰۳۷	۲۶۲۵	۰	۸۸۹۴	
		تعداد سهام واگذار شده (میلیون سهم)	۱۴	۷	۹۹۴	۲۷۶۶	۲۲۸۷	۰	۰	۶۰۶۸

مأخذ: گزارش سازمان خصوصی سازی.

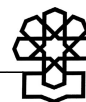

در جدول فوق واگذاری‌های صورت گرفته به بخش خصوصی (کلیه واگذاری‌ها به‌غیر از رد دیون و سهام عدالت) شامل واگذاری بلوکی سهام (واگذاری درصد مشخصی از سهام یک شرکت به‌صورت یکجا از طریق بورس یا مزایده)، واگذاری تدریجی سهام در بورس و واگذاری سهام ترجیحی به کارکنان شرکت واگذار شده می‌باشد. نکته قابل توجه در رابطه با واگذاری‌های صورت گرفته آن است که بخش قابل توجهی از آنها مربوط به سهام عدالت است. از نظر ارزش سهام، از کل واگذاری‌ها ۶۸/۵ درصد مربوط به سهام عدالت، ۱۲/۵ درصد مربوط به رد دیون و ۱۹ درصد مربوط به‌غیر از آنها (شامل سهام بلوکی) بوده است.

۲. واگذاری سهام بلوکی

از اول سال ۱۳۸۶ که آمار کلیه واگذاری‌های صورت گرفته به شکل عرضه سهام بلوکی در اختیار قرار گرفته است، سهام ۸۲ شرکت به ارزش حدود ۳۶ هزار ۹۷۹ میلیارد ریال در قالب سهام بلوکی به بخش غیردولتی واگذار شده است که در پیوست گزارش اسامی شرکت‌های عرضه شده، ارزش سهام بلوکی واگذار شده آنها، تاریخ واگذاری، درصد سهام واگذار شده شرکت و خریدار یا خریداران ارائه شده است.

اگر چه به لحاظ کمیت طی دوره زمانی ۱۳۸۶ تا ۱۳۸۸ سهام ۸۲ شرکت به‌صورت بلوکی واگذار شده و ترکیب متنوع خریداران را شاهد هستیم، اما اندازه شرکت‌ها، درصد و ارزش سهام واگذار شده آنها با یکدیگر تفاوت زیادی دارد. به‌طوری که ارزش سهام واگذار شده فولاد مبارکه به تنهایی بیش از ۳۳ درصد ارزش کل سهام واگذار شده شرکت‌ها (از ابتدای سال ۱۳۸۶) است. این نسبت برای شرکت ملی صنایع مس ایران (سهامی عام) ۲۹/۵ درصد می‌باشد. جدول ۲ شرکت‌های بزرگ که ارزش سهام واگذار شده آنها بیش از ۲ درصد کل سهام واگذار شده می‌باشد را در کنار هم قرار داده است.

جدول ۲. نسبت ارزش سهام بلوکی واگذار شده بنگاه‌های بزرگ به کل واگذاری‌ها

(ارقام: میلیارد ریال)

ردیف	نام شرکت	مبلغ خالص معامله (بدون سود و فروش اقساطی)	درصد از کل واگذاری‌های بلوکی
۱	فولاد مبارکه	۱۲۴۱۷/۲۲	۳۳/۶
۲	شرکت ملی صنایع مس ایران (سهامی عام)	۱۰۹۲۱/۶	۲۹/۵
۳	پتروشیمی رازی	۶۰۷۲	۱۶/۴
۴	تراکتورسازی ایران	۱۷۷۷/۹	۴/۸
۵	پتروشیمی امیرکبیر	۱۰۷۱/۶	۲/۹
۶	فرآب	۹۷۶/۳	۲/۶
۷	گروه ملی صنعتی فولاد ایران	۸۳۷	۲/۳
	جمع	۳۳۲۳۶/۷	۹۲/۱

مأخذ: گزارش سازمان خصوصی‌سازی و محاسبات محقق.

همان‌طور که از جدول فوق مشخص است، بیش از ۹۲ درصد ارزش سهام واگذار شده بلوکی مربوط به ۷ شرکت ذکر شده در جدول است. طبیعی است که انتظار داشته باشیم، خریداران این شرکت‌ها سهم عمده‌ای از سهام بلوکی واگذار شده شرکت‌های دولتی را مالک شده باشند. در ادامه خریداران عمده سهام شرکت‌های دولتی را بررسی خواهیم کرد.

بررسی شرکت‌های فعال در زمینه خرید سهام بلوکی شرکت‌های دولتی واگذار شده نشان می‌دهد که تعداد محدودی از شرکت‌ها، بخش عمده‌ای از ارزش کل سهام واگذار شده را خریداری کرده‌اند. همان‌طور که جدول ۳ نشان می‌دهد، شرکت سرمایه‌گذاری تأمین اجتماعی (وابسته به سازمان تأمین اجتماعی)، شرکت سرمایه‌گذاری مهر اقتصاد ایرانیان (وابسته به مؤسسه مالی و اعتباری مهر (بسیجیان سابق)) و صندوق‌های بازنشستگی بیش از ۴۶ درصد ارزش کل سهام بلوکی واگذار شده را خریداری کرده‌اند^۱ که شائبه شبه‌دولتی بودن برخی از این نهادها، بحث واگذاری‌ها و خصوصی‌سازی را با چالش مواجه کرده است. این شرکت‌ها عمده فعالیتشان خرید سهام شرکت‌های بزرگ واگذار شده نظیر فولاد مبارکه، شرکت ملی صنایع مس ایران و... بوده است.

۱. اگر خرید سهام شرکت‌های واگذار شده توسط همه نهادهای شبه‌دولتی را در نظر بگیریم، درصد سهم این نهادها از کل واگذاری‌ها بسیار بیشتر از ۴۶ درصد است.

جدول ۳. فعالیت برخی شرکت‌های شبه‌دولتی در خرید سهام شرکت‌های دولتی

(ارقام: میلیارد ریال)

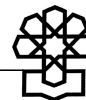
نام شرکت	شرکت‌های خریداری شده	تاریخ	درصد سهام خریداری شده	ارزش سهام خریداری شده	ارزش خرید شرکت به کل واگذاری‌ها
۱	سرمایه‌گذاری تأمین اجتماعی	ملی صنایع مس ایران (سهامی عام)	۳	۱۵۲۴	۱۷/۶
		فولاد مبارکه	۵	۳۰۸۱	
		فولاد مبارکه	۳	۱۹۰۴/۵	
۲	سرمایه‌گذاری مهر اقتصاد ایرانیان (سهامی خاص)	فولاد مبارکه	۵	۳۰۸۱	۱۰/۲
		آلومینیم ایران - ایرالکو	۱۰	۲۳۷/۱	
		تراکتورسازی ایران	۱۱	۴۴۴/۵	
۳	صندوق حمایت و بازنشستگی کارکنان فولاد	ملی صنایع مس ایران (سهامی عام)	۱/۴۰	۷۱۶	۱۰/۲
		فولاد مبارکه	۵	۳۰۸۱	
	صندوق‌های بازنشستگی صنایع مس ایران	ملی صنایع مس ایران (سهامی عام)	۴	۲۰۳۱/۹	۵/۵
		ملی صنایع مس ایران (سهامی عام)	۱	۵۰۸	
	صندوق بازنشستگی کشوری	ملی صنایع مس ایران (سهامی عام)	۱	۵۰۸	۲/۷
		ملی صنایع مس ایران (سهامی عام)	۱	۵۰۸	
جمع					۴۶/۳

مأخذ: همان.

دیگر شرکت‌های عمده فعال در خرید سهام بلوکی شرکت‌های دولتی، سرمایه‌گذاری صبا تأمین (سهامی عام)، کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران، سرمایه‌گذاری توسعه صنعتی ایران (سهامی عام)، گروه صنعتی سدید (سهامی عام) و سرمایه‌گذاری توسعه صنعتی ایران (سهامی عام) هستند که به ترتیب ۲/۷، ۱/۲، ۱/۶۷، ۵/۰ و ۱/۰ درصد ارزش کل سهام واگذار شده را خریداری کرده‌اند.

نقش پررنگ شرکت‌های شبه‌دولتی در خرید سهام شرکت‌های بزرگ نگرانی‌های زیادی را در محافل علمی و اجرایی ایجاد کرده است. این مسئله از دو جهت حائز اهمیت است. اول آنکه به نظر می‌رسد خصوصی‌سازی در ایران، گذار از اقتصاد دولتی به شبه‌دولتی به جای دولتی به خصوصی را موجب شده است که با هدف اصلی خصوصی‌سازی سازگار نیست. دوم، مسئله فوق نشان از عدم جذابیت شرایط اقتصادی کشور به‌طور کلی و بازار سرمایه به‌طور ویژه برای سرمایه‌گذاران بخش خصوصی دارد که آنها را از حضور پررنگ در خرید سهام دولتی باز می‌دارد.

با توجه به اینکه هدف از اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم (۴۴) قانون اساسی واگذاری مالکیت و مدیریت شرکت‌های دولتی به بخش خصوصی یا تعاونی است، در ماده (۶) قانون «اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم (۴۴) قانون اساسی» بیان شده است که

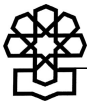
شرکت‌های عمومی غیردولتی و شرکت‌های تابعه و وابسته به آنها حق مالکیت مستقیم و غیرمستقیم حداکثر تا ۴۰ درصد سهم بازار هر کالا و یا خدمت را دارند. با توجه به این مسئله، حضور بیش از حد شرکت‌های عمومی غیردولتی (شبه‌دولتی) هم به لحاظ تبعات اقتصادی و هم به لحاظ قانونی مسائلی را به دنبال دارد. در حال حاضر اگر چه شاید بتوان به صورت دستوری و با ابزارهای قانونی مشارکت این‌گونه شرکت‌ها در خرید سهام شرکت‌های دولتی را محدود کرد، اما باید توجه داشت که این مسئله بیش از آنکه نشان از تمایل زیاد شرکت‌های شبه‌دولتی برای خرید سهام داشته باشد، حاکی از عدم تمایل بخش خصوصی برای حضور و فعالیت در بازار سرمایه کشور دارد و این مسئله نیازمند آسیب‌شناسی جدی است.

بخشی از دلایل مشارکت محدود بخش خصوصی واقعی در خرید سهام شرکت‌های دولتی، به نحوه واگذاری سهام این شرکت‌ها، قیمت‌گذاری سهام، عدم شفافیت صورت‌های مالی شرکت‌های واگذار شده یا عدم اعتماد به آن، عدم اعتماد به التزام دولت به عدم دخالت در مدیریت پس از واگذاری و... مربوط می‌شود، اما بخش عمده‌ای از دلایل این مسئله به مشکلات سنتی اقتصاد ایران و بخصوص بازار سرمایه، نظیر عدم ثبات قوانین و مقررات، ریسک اقتصادی بالا، نوسانات بازار، دستکاری در بازار و قیمت‌ها، نارسایی در برخی قوانین، عدم وجود فرهنگ غنی سهامداری، محدودیت‌های سرمایه‌گذاری خارجی برای ورود به بازار سرمایه و...^۱ مربوط می‌شود که بخش خصوصی نه تنها در خصوص خرید شرکت‌های دولتی، بلکه به صورت کلی برای سرمایه‌گذاری مستقیم در صنایع مختلف با آنها درگیر است. گواه مسئله اخیر آن است که حتی قبل از واگذاری‌ها نیز سهم قابل توجهی از معاملات بازار بورس اوراق بهادار کشور در اختیار شرکت‌های عمومی غیردولتی بوده است. برای مثال براساس گزارش اقتصادی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور در سال ۱۳۸۲، بیش از ۱۴/۲ درصد از حجم معاملات سهام در بورس اوراق بهادار توسط گروه تأمین اجتماعی صورت گرفته است. سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران و بنیاد جانبازان و مستضعفان نیز به ترتیب با تملک بیش از ۹/۴ و ۴/۳ درصد از ارزش بازار سرمایه در رده‌های بعدی قرار داشته‌اند.^۲

به هر حال، جدای از اینکه چه عاملی سبب مشارکت ضعیف بخش خصوصی واقعی در خرید سهام بلوکی شرکت‌ها شده است، آنچه مشاهده می‌شود حضور پررنگ شرکت‌های شبه‌دولتی در خرید سهام واگذار شده است که با اهداف اصلی خصوصی‌سازی سازگار نبوده و نگرانی‌هایی را

۱. موانع پیش‌روی بازار سرمایه در راستای اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم (۴۴) قانون اساسی، مجلس شورای اسلامی، مرکز پژوهش‌ها، شماره مسلسل ۸۶۷۲، آذر ۱۳۸۶.

۲. گزارش اقتصادی سال ۱۳۸۲ و نظارت بر عملکرد چهار سال اول برنامه سوم توسعه، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، تهران، ۱۳۸۳، چاپ اول، ص ۴۳۹.

موجب شده است. این نگرانی فقط در مورد سهام بلوکی مطرح نبوده و در مورد واگذاری سهام عدالت نیز بیم آن می‌رود که شیوه کنونی واگذاری‌های آن به مردم، در نهایت زمینه‌ساز شکل‌گیری نهادهای اقتصادی شبه‌دولتی گردد. در ادامه به بررسی این مسئله خواهیم پرداخت.

۳. واگذاری سهام عدالت

به دلیل مشکلات ایجاد شده ناشی از رانت و فساد در امر خصوصی‌سازی در کشور که با روش مذاکره انجام می‌شد، شیوه‌های واگذاری قبلی کنار گذاشته شد و روش‌های دیگری از جمله روش مزایده و روش‌های واگذاری از طریق بورس، جهت اجرای برنامه خصوصی‌سازی به اجرا گذاشته شده است. شرکت‌هایی که دارای بافت مالی نامناسب هستند از طریق روش مزایده و شرکت‌های با سوددهی مناسب به روش واگذاری از طریق بورس یا سهام عدالت واگذار می‌شوند. در مورد واگذاری سهام عدالت می‌توان گفت در این روش که در واقع نوعی خصوصی‌سازی انبوه است، حفظ مصالح اقشار کم‌درآمد جامعه مدنظر است.^۱

در رابطه با وجه تمایز طرح سهام عدالت و خصوصی‌سازی به شیوه‌های معمول باید گفت که خصوصی‌سازی به معنای واگذاری مالکیت و نیز مدیریت شرکت‌های دولتی به بخش خصوصی است، در حالی که در طرح واگذاری سهام عدالت، مالکیت بسیاری از شرکت‌های دولتی به شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی و سهام شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی به تعاونی‌های شهرستانی و مردم واگذار می‌شود.

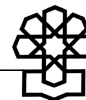
با توجه به اینکه هدف اصلی خصوصی‌سازی افزایش کارآیی بنگاه‌ها از طریق افزایش رقابت، بهبود مدیریت و ارتقای کارآیی است، اطلاق خصوصی‌سازی به واگذاری مالکیت از طریق سهام عدالت با تردیدهای جدی مواجه است، زیرا به نظر می‌رسد حداقل تا آینده‌ای نامعلوم این نوع انتقال مالکیت موجب کاهش تصدیگری و مدیریت دولت نمی‌شود. با توجه به اینکه، طرح سهام عدالت در مراحل اولیه آن تغییر چندانی بر حجم وظایف تصدیگری دولت ندارد، وجه تشابه آن با خصوصی‌سازی فقط در روش واگذاری است. با این تفاوت که در واگذاری سهام عدالت فروش سهام به صورت قسطی است.^۲

با توجه به آنچه گفته شد، می‌توان بیان کرد که اطلاق خصوصی‌سازی به معنای واگذاری مالکیت و مدیریت به بخش خصوصی و مردم با فرآیند کنونی واگذاری سهام عدالت، حداقل تا آینده

۱. ایمان حقیقی، تحلیلی بر طرح واگذاری سهام عدالت، فصلنامه راهبرد یاس، شماره ۶، تابستان ۱۳۸۵، ص ۱۵۹.

۲. بررسی فرآیند واگذاری سهام عدالت (نقاط قوت و ضعف)، مجلس شورای اسلامی، مرکز پژوهش‌ها، شماره مسلسل ۸۱۸۱، بهمن

۱۳۸۵، ص ۶.

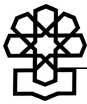

نامعلومی چندان سزاوار به نظر نمی‌رسد، زیرا حتی با فرض محقق شدن واگذاری کامل مالکیت سهام عرضه شده در قالب طرح سهام عدالت طی یک دوره ۱۰ ساله^۱ بسیار بعید به نظر می‌رسد که واگذاری مدیریت شرکت‌ها به مردم طی دوره مذکور محقق گردد و بیشتر احتمال شکل‌گیری یک بخش بزرگ شبه‌دولتی در کنار دولت وجود دارد. برای توجیه چنین مدعایی می‌توان بیان کرد که اولاً در حال حاضر ادامه سوددهی بسیاری از شرکت‌های دولتی به دلیل اعطای بعضی مزایا (از جمله تبعیض قیمت، تعرفه‌ها، وام‌های ارزان، معافیت‌ها و یارانه‌های دولتی) از طریق دولت میسر می‌شود. همچنین افزایش درآمد اقشار فقیر از بابت سهام عدالت مستلزم ادامه سوددهی شرکت‌ها و اگذار شده است، بنابراین اگر یارانه و حمایت‌های دولت قطع شود، این مسئله سبب زیان دیدن شرکت‌های مزبور و در نتیجه ورشکستگی آنها خواهد شد. در این صورت سهام‌داران این شرکت‌ها که همانا اقشار آسیب‌پذیر جامعه هستند نیز متضرر خواهند شد. در نتیجه در موارد بسیاری از شرکت‌های واگذار شده، احتمالاً حفظ تصدی و مدیریت دولت ضروری خواهد بود. در یک جمله می‌توان گفت که شرکت‌هایی از این دست خصوصی نشده و حداکثر شبه‌دولتی (با مالکیت مردم و مدیریت دولت) خواهند بود.

ثانیاً شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی تصمیم‌گیر نهایی در خصوص مدیریت سهام و اگذار شده به استان مربوطه هستند. در حال حاضر، مدیران این شرکت‌ها توسط دولت تعیین می‌شوند. از طرف دیگر گستره شمول طرح سهام عدالت چند ده میلیون نفر را در بر خواهد گرفت که هر یک به‌عنوان عنصری از یک شرکت سرمایه‌گذاری استانی، در تصمیمات مربوط اداره تعاون یا شاید شرکت کارگزاری سهام عدالت محق می‌باشند و حضورشان برای انتقال مدیریت از دولت به مردم ضروری است، اما با وجود چنین شرکت‌های تعاونی، با چنین تعدد اعضا، نقش هر یک از اعضا در اداره شرکت بسیار ناچیز بوده و ممکن است تمایل چندانی برای آن نداشته باشند. این مسئله می‌تواند زمینه ادامه دخالت دولت در اداره این شرکت‌ها بیش از پیش را فراهم کند.

با توجه به جمیع موارد ذکر شده می‌توان چنین نتیجه گرفت که حداقل تا آینده نامعلومی واگذاری مالکیت و مدیریت شرکت‌های واگذار شده در قالب سهام عدالت به بخش خصوصی امری بعید است و بیشتر به نظر می‌رسد که یکسری نهادهای اقتصادی شبه‌دولتی در حال شکل‌گیری هستند، به طوری که دولت علیرغم واگذاری مالکیت شرکت‌های تحت تصدی خود، همچنان نهاد

۱. براساس طرح واگذاری سهام عدالت، سهام شرکت‌های دولتی به نصف قیمت به مردم واگذار می‌شود و مردم نیز طی یک دوره ده‌ساله از محل سود سهام، بهای آن را پرداخته و مالک واقعی آن خواهند شد. به عبارت دیگر مالکیت نهایی مردم بر سهام، به طوری که توان خرید و فروش آن را داشته باشند، حداقل ۱۰ سال پس از واگذاری خواهد بود. این درحالی است که با گذشت چهار سال از شروع طرح، هنوز سهام بسیاری از شرکت‌های دولتی واگذار نشده است و انتظار تحقق مالکیت سهام کل شرکت‌های دولتی توسط مردم طی ده سال قابل تحقق نخواهد بود.

اصلی مدیریت آنها خواهد بود. این مسئله با در نظر گرفتن این نکته که بیش از ۶۸ درصد واگذاری‌های انجام شده از سال ۱۳۸۴ در قالب واگذاری سهام عدالت بوده از اهمیت زیادی برخوردار است. ضمن اینکه در قسمت قبلی نیز بیان شد که قسمت اعظم سهام بلوکی عرضه شده نیز توسط شرکت‌های شبه‌دولتی خریداری شده‌اند. این شواهد در کنار یکدیگر، هشداردهنده شکل‌گیری قدرت‌های اقتصادی جدید در قالب نهادهای شبه‌دولتی (به‌جای بخش خصوصی) در کنار دولت هستند.

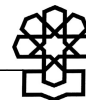
۴. شکل‌گیری نهادهای اقتصادی شبه‌دولتی و تبعات احتمالی

همان‌طور که در بخش دوم گزارش نیز بیان شد، تعداد محدودی از شرکت‌های عمدتاً شبه‌دولتی، بخش عمده‌ای از ارزش کل سهام بلوکی واگذار شده از سال ۱۳۸۶ را خریداری کرده‌اند. شرکت سرمایه‌گذاری تأمین اجتماعی (وابسته به سازمان تأمین اجتماعی)، شرکت سرمایه‌گذاری مهر اقتصاد ایرانیان (وابسته به مؤسسه مالی و اعتباری مهر) و صندوق‌های بازنشستگی بیش از ۴۶ درصد ارزش کل سهام بلوکی واگذار شده را خریداری کرده‌اند.^۱

از طرف دیگر، همان‌طور که در قسمت قبلی استدلال شد، شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی و شرکت‌های تعاونی شهرستانی، در حال حاضر شرکت‌هایی با مدیریت دولتی بوده که با اجرای خصوصی‌سازی به شیوه فعلی سهام عدالت، ممکن است به شرکت‌های شبه‌دولتی بزرگ در اقتصاد ایران تبدیل شوند. همچنین همه سهام واگذار شده به شکل رد دیون نیز به بخش عمومی غیردولتی واگذار شده است.

با این اوصاف و با توجه به اینکه این سه نوع واگذاری تقریباً همه واگذاری‌ها (بجز سهام تدریجی و ترجیحی) را شکل می‌دهد، شاید بتوان گفت که اقتصاد ایران، دوران گذار از اقتصاد دولتی به شبه‌دولتی به‌جای گذار از دولتی به خصوصی را سپری می‌کند. این پدیده بسیار حائز اهمیت بوده و نیازمند بررسی دقیق و ایجاد چشم‌انداز روشنی برای اقتصاد ایران است. گسترش دامنه شرکت‌های شبه‌دولتی در اقتصاد ایران مسائل و آسیب‌هایی را به دنبال خواهد داشت که در این قسمت سعی می‌شود به اهم آنها پرداخته شود.

۱. اگر خرید سهام شرکت‌های واگذار شده توسط همه شرکت‌های عمومی غیردولتی را در نظر بگیریم، درصد سهم این نوع شرکت‌ها از کل واگذاری‌ها بسیار بیشتر از ۴۶ درصد است.

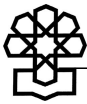
۴-۱. عدم تحقق کارایی اقتصادی

حصول اهداف سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی مبنی بر شتاب بخشیدن به رشد اقتصاد ملی، گسترش مالکیت در سطح عموم مردم به منظور تأمین عدالت اجتماعی، ارتقای کارایی بنگاه‌های اقتصادی و ... در گرو کاهش تصدیگری دولت در امور اقتصادی و واگذاری آنها به بخش خصوصی می‌باشد، کما اینکه تدوین این سیاست‌ها نیز با این پشتوانه نظری که بخش خصوصی قوی شرط لازم حصول کارایی اقتصادی است، صورت گرفته است. با این اوصاف این سؤال مطرح می‌شود که آیا واگذاری شرکت‌های دولتی به بخش شبه‌دولتی به کارایی اقتصادی و در نتیجه اهداف مورد نظر سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی منجر خواهد شد یا خیر؟

مهمترین دلیلی که موجب می‌شود کارایی اقتصادی در بنگاه‌های اقتصادی خصوصی حاصل شده و در بنگاه‌های دولتی محقق نشود، تفاوت در مدیریت این دو نوع بنگاه است که در اولی پاسخگویی در مورد حصول سود حداکثری بنگاه مطرح است، اما در دومی اینگونه نیست. با در نظر گرفتن این مسئله و این نکته که در شرکت‌های عمومی غیردولتی، علیرغم وجود مالکیت مردمی، مدیریت همچنان با دولت است (و از این جهت شبه‌دولتی نامیده می‌شوند)، نمی‌توان توقع تحقق کارایی اقتصادی را از این بنگاه‌ها و در نتیجه اقتصاد کشور داشت. این مهمترین نگرانی در ارتباط با واگذاری شرکت‌های دولتی به بخش شبه‌دولتی است که تحقق اهداف سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی را مورد تهدید جدی قرار داده است.

۴-۲. کاهش قدرت نظارت بر عملکرد شرکت‌ها

بر اساس اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی، سه بخش دولتی، خصوصی و تعاونی در اقتصاد کشور تعریف شده است. در شرکت‌های متعلق به بخش خصوصی و تعاونی، کسب سود حداکثری و تأمین هر چه بیشتر منافع مالکین و اعضا، بنگاه‌ها را به سمت کارایی سوق می‌دهد و در مورد شرکت‌های دولتی نیز با توجه به وابستگی دولت به رأی عموم و به خصوص پاسخگویی به مجلس شورای اسلامی و دیگر نهادهای نظارتی، نظارت بر عملکرد بنگاه‌ها صورت می‌گیرد و حتی اگر این نظارت، ضعیف هم باشد به لحاظ قانونی امکان نظارت مستقیم وجود دارد. اما در خصوص بنگاه‌های شبه‌دولتی، با توجه به اینکه این بنگاه‌ها نه کاملاً دولتی و نه کاملاً خصوصی هستند، نحوه نظارت مستقیم مردم و نهادهای نظارتی بر آنها مشخص نیست. بنابراین در صورت واگذاری شرکت‌های دولتی به این بنگاه‌ها، علاوه بر وجود احتمال کاهش کارایی اقتصادی آنها، امکان نظارت بر عملکرد بنگاه‌ها نیز تضعیف خواهد شد. لذا وجود و توسعه این نوع بنگاه‌ها ممکن است نابرابری

جدیدی را در فضای فعالیت‌های اقتصادی برای بخش خصوصی به ارمغان آورد و بخش خصوصی موجود را از جهاتی تهدید کند.

۳-۴. ایجاد انحصار

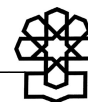
علیرغم اینکه براساس قانون «اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی»، شرکت‌های عمومی غیردولتی و شرکت‌های تابعه و وابسته به آنها حق مالکیت مستقیم و غیرمستقیم بیش از ۴۰ درصد سهم بازار هر کالا و یا خدمت را ندارند، ولیکن با توجه به بزرگ بودن نهادهای شبه‌دولتی و ارتباط نزدیک مدیریت آنها با دولت، امکان شکل‌گیری نوع خاصی از انحصار در بازارهای کشور وجود خواهد داشت. به خصوص آنکه حتی اگر یک شرکت خاص انحصار کل بازار یک کالا را نداشته باشد، امکان تبانی بین بنگاه‌های شبه‌دولتی که با هم بخش اعظم یک صنعت خاص را در اختیار دارند، وجود خواهد داشت. به بیان دیگر، با وجود آنکه در قانون مذکور تدابیری برای مقابله با انحصار در نظر گرفته شده است، اما اینکه در شرایط موجود امکان تحقق و ضمانت اجرایی آن تا چه حد است، جای سؤال می‌باشد.

۴-۴. رکود بازار سهام

واقعیتی که در بازار سرمایه ایران قابل مشاهده است، تمایل اندک فعالین بخش خصوصی در بازار کشور به خرید سهام در دست سرمایه‌گذاران وابسته به مؤسسات شبه‌دولتی، می‌باشد. ایشان معتقدند مؤسسات شبه‌دولتی نسبت به آنها، اطلاعات بیشتری از ارزش فعلی و آتی سهام مورد نظر دارند. این پدیده در اصطلاح کارشناسان و صاحب‌نظران بازار سرمایه ایران تحت عنوان «توهم اطلاعات نامتقارن» شناخته می‌شود، به این معنا که چه مؤسسات شبه‌دولتی به اطلاعات اضافی دسترسی داشته و چه نداشته باشند، به هر حال اعتقاد فعالین بخش خصوصی در بورس بر آن است که این اطلاعات اضافی در اختیار شبه‌دولتی‌ها به واسطه ارتباطشان با دولت، قرار دارد.

به‌خاطر واقعیت فوق، فعالین بخش خصوصی در بازار سرمایه تمایل چندانی به خرید سهام از شرکت‌های وابسته به نهادهای شبه‌دولتی ندارند و بنابراین اگر سهام شرکت‌های دولتی توسط نهادهای شبه‌دولتی خریداری شوند، احتمالاً بخشی از این سهام در دست آنها رسوب خواهد کرد که از تبعات آن تداوم مالکیت بخش شبه‌دولتی و رکود بازار خواهد بود. این مسئله با بزرگ‌تر شدن بخش شبه‌دولتی طی واگذاری شرکت‌های دولتی، شکل جدی‌تری به خود خواهد گرفت.

علاوه بر موارد ذکر شده به‌عنوان اصلی‌ترین تبعات احتمالی شکل‌گیری بخش شبه‌دولتی

گسترده در اقتصاد ایران، منحرف شدن خصوصی سازی از مسیر واقعی خود، محدودیت فعالیت بخش خصوصی واقعی و... از جمله تبعات دیگری هستند که در صورت تداوم روند فعلی خصوصی سازی اجتناب ناپذیر خواهند بود.

توجه به تبعات احتمالی اجرای سیاست خصوصی سازی به شیوه موجود و اتخاذ تدابیر مناسب جهت مقابله با آنها بسیار مهمتر از خود خصوصی سازی است، زیرا در صورت بی توجهی به این تبعات، ممکن است فلسفه خصوصی سازی به طور کلی زیر سؤال برود.

جمع بندی

از سال ۱۳۸۴ تا ۱۵ مرداد ۱۳۸۸ سهام حدود ۲۶۴ شرکت دولتی به ارزش حدود ۵۴۴ هزار میلیارد ریال به طرق مختلف از قبیل سهام عدالت، رد دیون، ارائه در بورس و مزایده به بخش های غیردولتی واگذار شده است. از کل واگذاری ها ۶۸/۵ درصد مربوط به سهام عدالت، ۱۲/۵ درصد مربوط به رد دیون و ۱۹ درصد مربوط به غیر از آنها (شامل سهام بلوکی) بوده است.

۱. از اول سال ۱۳۸۶ تاکنون که آمار واگذاری های صورت گرفته به شکل عرضه سهام بلوکی در اختیار قرار گرفته است، سهام ۸۲ شرکت به ارزش حدود ۳۶ هزار و ۹۷۹ میلیارد ریال در قالب سهام بلوکی به بخش غیردولتی واگذار شده است. اگر چه به لحاظ کمیت، طی دوره زمانی ۱۳۸۶ تا ۱۳۸۸ سهام ۸۲ شرکت به صورت بلوکی واگذار شده و ترکیب متنوع خریداران را شاهد هستیم، اما اندازه شرکت ها، درصد و ارزش سهام واگذار شده آنها با یکدیگر تفاوت زیادی دارد. به طوری که ارزش سهام واگذار شده فولاد مبارکه به تنهایی بیش از ۳۳ درصد ارزش کل سهام واگذار شده شرکت ها (از ابتدای سال ۱۳۸۶) است. این نسبت برای شرکت ملی صنایع مس ایران (سهامی عام) ۲۹/۵ درصد می باشد.

بررسی ها نشان می دهد که تعداد محدودی از شرکت ها، بخش عمده ای از ارزش کل سهام بلوکی واگذار شده از سال ۱۳۸۶ را خریداری کرده اند. شرکت سرمایه گذاری تأمین اجتماعی (وابسته به سازمان تأمین اجتماعی)، شرکت سرمایه گذاری مهر اقتصاد ایرانیان (وابسته به مؤسسه مالی و اعتباری مهر (بسیجیان سابق)) و صندوق های بازنشستگی بیش از ۴۶ درصد ارزش کل سهام بلوکی واگذار شده را خریداری نموده اند^۱ که شائبه شبه دولتی بودن برخی از این نهادها، بحث واگذاری ها و خصوصی سازی را با چالش مواجه

۱. اگر خرید سهام شرکت های واگذار شده توسط همه نهادهای شبه دولتی را در نظر بگیریم، درصد سهم این نهادها از کل واگذاری ها بسیار بیشتر از ۴۶ درصد است.

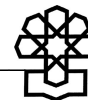
کرده است. بخشی از این مسئله به این مربوط می‌شود که بخش خصوصی واقعی انگیزه و توان کافی برای رقابت با بخش شبه‌دولتی را ندارد و لازم است برای ایجاد انگیزه و توان رقابت در این بخش تدابیری اندیشیده شود.

۲. درخصوص سهام عدالت که بیش از ۶۸/۵ درصد واگذاری‌ها به آن مربوط می‌شود، می‌توان استدلال کرد که با توجه به مدیریت دولتی شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی و شرکت‌های تعاونی شهرستانی و تداوم احتمالی این مدیریت تا افقی نامشخص (به دلیل وابستگی شرکت‌های واگذار شده به حمایت‌های دولتی، سهم بسیار محدود هر یک از اعضا در اداره تعاونی‌ها و در نتیجه تمایل محدود به مشارکت و...)، این شرکت‌ها نهادهای شبه‌دولتی هستند که با اجرای خصوصی‌سازی به شیوه سهام عدالت، در حال شکل‌گیری هستند.

۳. همه سهام واگذار شده به شکل رد دیون نیز به بخش عمومی غیردولتی واگذار شده است. با این اوصاف و با توجه به اینکه این سه نوع واگذاری که تقریباً همه واگذاری‌ها (بجز سهام ترجیحی و تدریجی) را شکل می‌دهند، بیم آن می‌رود که اقتصاد ایران، دوران گذار از اقتصاد دولتی به شبه‌دولتی به جای گذار از دولتی به خصوصی را سپری کند. این پدیده بسیار حائز اهمیت بوده و نیازمند بررسی دقیق و ایجاد چشم‌انداز روشنی برای اقتصاد ایران است. گسترش دامنه شرکت‌های شبه‌دولتی در اقتصاد ایران مسائل و آسیب‌هایی نظیر عدم تحقق کارایی اقتصادی، کاهش قدرت نظارت بر عملکرد شرکت‌ها، ایجاد انحصار و رکود بازار سهام را به دنبال خواهد داشت. همه آسیب‌های فوق را می‌توان در این جمله خلاصه کرد که «خصوصی‌سازی ممکن است به سمتی رود که نخواستیم».

پیشنهادها

با توجه به شرایط فعلی خصوصی‌سازی، لازم است که راهکارهای لازم برای ممانعت از شکل‌گیری بخش شبه‌دولتی بزرگ در اقتصاد ایران در نظر گرفته شود. در این گزارش منظور از شرکت‌های شبه‌دولتی آن شرکت‌هایی می‌باشد که علیرغم اینکه بیش از ۵۰ درصد آنها غیردولتی است، مدیریت آنها به صورت دولتی می‌باشد. به منظور ارزیابی دقیق روند خصوصی‌سازی، نقش بخش شبه‌دولتی در آن و بررسی دقیق تبعات احتمالی، پیش از هر چیز لازم به نظر می‌رسد که تعریف علمی و حقوقی دقیقی از شرکت‌های شبه‌دولتی در قوانین مربوطه یا در قالب ماده قانونی جدید ارائه گردد. درخصوص واگذاری سهام بلوکی در بورس نیز می‌توان گفت که بخش خصوصی انگیزه و توان کافی برای رقابت با بخش عمومی غیردولتی (شبه دولتی) را ندارد. برای ایجاد انگیزه و توان رقابت

در بخش خصوصی واقعی لازم است که تدابیری اندیشیده شود. این تدابیر می‌تواند از نوع محدود کردن فعالیت شرکت‌های وابسته به نهادهای شبه‌دولتی باشد یا از نوع فراهم سازی بستر فعالیت بیشتر بخش خصوصی. به‌منظور تقویت حضور بخش خصوصی و جایگزینی آن با بخش شبه‌دولتی، پیشنهادهای زیر می‌توانند بررسی شوند:

۱. تغییر در نحوه قیمت‌گذاری سهام شرکت‌های دولتی: یکی از دلایل حضور کم‌رنگ بخش خصوصی در خرید سهام شرکت‌های دولتی، نحوه قیمت‌گذاری سهام آنها می‌باشد. قیمت‌گذاری صحیح سهام شرکت‌های دولتی در حداقل آن می‌تواند دو حسن بزرگ برای موفقیت خصوصی‌سازی داشته باشد. اولاً بخش خصوصی واقعی انگیزه کافی برای مشارکت خواهد داشت و ثانیاً با توجه به قیمت‌گذاری سهام در حد بهینه، امکان نوسان قیمت آنها پس از واگذاری به پایین‌تر از سطح اولیه و ایجاد نگرش منفی برای خرید سهام شرکت‌های دولتی که در آینده واگذار می‌شوند، به حداقل خواهد رسید. بدین منظور لازم است، دولت بیشتر از آنکه به درآمدزایی عرضه سهام بیندیشد، موفقیت و کارآیی فرآیند خصوصی‌سازی را در نظر داشته باشد.

۲. قانونمند کردن و تضمین سود قابل توزیع شرکت‌های واگذار شده: یکی از مشکلات مهم بازار سرمایه کشور نگاه کوتاه‌مدت فعالین بازار سرمایه در معاملاتشان است. به‌عبارت دیگر، بخش خصوصی حتی اگر سهامی را خریداری کند، تمایل چندانی به نگهداری آن ندارند، زیرا نسبت به آینده نامطمئن هستند. قانونمند کردن تقسیم سود قابل توزیع شرکت‌های واگذار شده و تضمین سود آنها برای یک دوره زمانی مشخص از سوی دولت می‌تواند چشم‌انداز روشنی را برای بخش خصوصی به ارمغان آورده و انگیزه مشارکت آنها را افزایش دهد. با توجه به اینکه معمولاً شرکت‌های سودده دولتی در بورس عرضه می‌شوند، تضمین یک سود حداقلی برای خریداران سهام شرکت‌های دولتی برای یک مدت زمان مشخص غیرممکن نخواهد بود.

۳. شفاف کردن اطلاعات شرکت‌های دولتی قبل از واگذاری: با توجه به اینکه شفافیت اطلاعات شرکت‌ها و قابل اتکا بودن اطلاعات مذکور عامل مهمی در مشارکت بخش خصوصی در بازار بورس و خرید سهام محسوب می‌شود، شفافیت اطلاعات در ارتباط با شرکت‌های دولتی قابل واگذاری می‌تواند ضمن بهبود فضای کلی حاکم بر بورس اوراق بهادار، عامل انگیزشی بسیار قوی برای بخش خصوصی جهت مشارکت در خرید سهام آن شرکت‌ها، از طریق افزایش اعتماد سرمایه‌گذاران به بازار سرمایه کشور، باشد.

۴. ایجاد انگیزه برای مشارکت نهادهای دولتی و غیردولتی در خرید سهام برای کارکنان خود: با توجه به سابقه محدود فرهنگ سهام‌داری در کشور و تمایل محدود مردم برای مشارکت مستقیم در خرید سهام، سازمان خصوصی‌سازی و سایر ارگان‌های زیربند می‌توانند تسهیلاتی

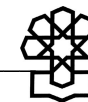

برای خرید سهام توسط کارکنان دستگاه‌ها و نهادهای دولتی و غیردولتی از طریق بورس اوراق بهادار قائل شوند تا از این رهرو، بخشی از افراد جامعه ترغیب به خرید سهام شوند. برای مثال، تقسیط پرداخت بهای سهام و ارائه تسهیلات برای خرید سهام از سوی دولت می‌تواند در این رابطه راهگشا باشد.

۵. درخصوص واگذاری سهام عدالت و کاهش نگرانی‌ها درخصوص شکل‌گیری نهادهای شبه‌دولتی در نتیجه آن (درحال حاضر بیش از ۶۸ درصد کل واگذاری‌ها در قالب واگذاری سهام عدالت می‌باشد) نیز پیشنهاد می‌شود، اولاً سهم واگذاری سهام عدالت از کل واگذاری‌ها کاهش یابد. ثانیاً زمینه‌های آشنایی مردم با فعالیت در بازار سرمایه فراهم شده و فرهنگ سهام‌داری در بین آنها گسترش یابد. آگاهی مردم با فضای بازار سرمایه و آشنایی آنها با حقوقشان در مورد مدیریت شرکت‌های واگذار شده می‌تواند مهمترین عامل ممانعت از تداوم فعالیت بنگاه‌های شبه‌دولتی شکل گرفته، باشد.

منابع و مآخذ

۱. سازمان خصوصی‌سازی.
۲. حقیقی، ایمان. تحلیلی بر طرح واگذاری سهام عدالت، فصلنامه راهبرد یاس، شماره ۶، تابستان ۱۳۸۵.
۳. بررسی فرآیند واگذاری سهام عدالت (نقاط قوت و ضعف)، مجلس شورای اسلامی، مرکز پژوهش‌ها، شماره مسلسل ۸۱۸۱، بهمن ۱۳۸۵.
۴. گزارش اقتصادی سال ۱۳۸۲ و نظارت بر عملکرد چهار سال اول برنامه سوم توسعه، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، تهران، ۱۳۸۳، چاپ اول.
۵. موانع پیش‌روی بازار سرمایه در راستای اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم (۴۴) قانون اساسی، مجلس شورای اسلامی، مرکز پژوهش‌ها، شماره مسلسل ۸۶۷۲، آذر ۱۳۸۶.
۶. مصاحبه با آقای شاهپور محمدی، عضو هیئت علمی دانشکده مدیریت دانشگاه تهران و عضو هیئت داور بورس اوراق بهادار تهران، مورخ ۱۳۸۸/۶/۱۴.

پیوست

شرکت‌های واگذار شده بلوکی و خریداران (از ابتدای سال ۱۳۸۶)

ردیف	نام شرکت	تاریخ واگذاری	مبلغ خالص معامله (بدون سود و فروش اقساطی)	درصد سهام مورد معامله از کل	نام خریداران
۱	مرکز توسعه و فناوری نیرو - متن	۱۳۸۶/۱/۲۰	۱/۲۲	۲۰	مشاور نیروی آذربایجان
۲	حسابرسی و خدمات مالی اداری برق تهران	۱۳۸۶/۱/۲۰	۰/۲۱	۲/۵۵	شخص حقیقی
۳	تولیدی صنایع رنگ و زرین پارس الوان	۱۳۸۶/۱/۲۰	۵/۹۱	۱/۰۸۰	شخص حقیقی
۴	سیمان زابل (سهامی خاص)	۱۳۸۶/۱/۲۰	۵۲/۳۰	۴۹	شخص حقیقی
۵	تحقیق و گسترش صنایع معدنی پارس کانی (سهامی خاص)	۱۳۸۶/۱/۲۰	۶/۴۹	۷۴/۱۷	اشخاص حقیقی
۶	ریسندگی و بافندگی فرنخ	۱۳۸۶/۲/۲۴	۰/۰۱	۱/۱۱۵	شخص حقیقی
۷	به آراء	۱۳۸۶/۲/۲۴	۰/۴۰	۸/۴۱۲۶	تعاونی خدمات دارویی کیمیا پردیس
۸	حمل و نقل بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران (سهامی خاص)	۱۳۸۶/۲/۲۴	۳۵/۴۱	۹۵	شخص حقیقی
					سرمایه‌گذاری سفیر اقتصاد (با مسئولیت محدود)
					سرمایه‌گذاری توسعه پژوهش اقتصاد (سهامی خاص)
۹	تهیه و توزیع مواد ریخته‌گری ایران (سهامی خاص)	۱۳۸۶/۳/۲۲	۰/۲۳	۴/۱۸۰	شرکت سرمایه‌گذاری سایپا (سهامی عام)
۱۰	قند ارومیه (سهامی خاص)	۱۳۸۶/۳/۲۲	۱۶/۹۵	۴۰/۴۴	اشخاص حقیقی
۱۱	مهندسی مشاور آب خاک تهران (سهامی خاص)	۱۳۸۶/۳/۲۲	۴/۳۳	۴۶/۶۰	اشخاص حقیقی

ردیف	نام شرکت	تاریخ واگذاری	مبلغ خالص معامله (بدون سود و فروش اقساطی)	درصد سهام مورد معامله از کل	نام خریداران
۱۲	فولاد کرمان	۱۳۸۶/۳/۲۲	۲۸/۳۳	۴۸/۴۵	تعاونی تولیدی و توزیعی کارکنان فولاد کرمان
۱۳	تولید و بسته‌بندی فراورده‌های گوشتی کشور - زیاران	۱۳۸۶/۳/۲۲	۳۳/۳۶	۹۲/۲۸	تولیدی بازرگانی بهارچین رانجو
۱۴	صنایع هوایی ایران (سهامی خاص)	۱۳۸۶/۳/۲۲	۷۴/۷۵	۹۷/۱۲۰	شخص حقیقی و شرکت توسعه گستران ارمغان
۱۵	نصب نیرو (سهامی خاص)	۱۳۸۶/۳/۲۲	۷۹/۴۶	۴۷/۴۰۵	احداث و توسعه پروژه‌های ویژه مینا
					احداث و توسعه نیروگاه‌های سیکل ترکیبی مینا
					احداث و توسعه نیروگاهی مینا
					سرمایه‌گذاری کارکنان گروه مینا
					مدیریت پروژه‌های نیروگاهی ایران
۱۶	سازنده توربو کمپرسور (سهامی خاص)	۱۳۸۶/۴/۶	۰/۵۰	۰/۶۶۶	صنعتی بازرگانی صنایع (سهامی خاص)
۱۷	مهندسی مسکن و نواحی صنعتی آینده‌ساز	۱۳۸۶/۴/۱۷	۰/۷۵	۱/۵۸	سرمایه‌گذاری آینده‌ساز
۱۸	سازند آب (سهامی خاص)	۱۳۸۶/۴/۳۱	۳/۸۵	۴۶/۵۵	شخص حقیقی
					شخص حقیقی
۱۹	نیرو ترانس (سهامی عام)	۱۳۸۶/۵/۲۹	۱۵/۷۳	۵/۱۶۰	سرمایه‌گذاری توسعه پژوهش اقتصاد (سهامی خاص)
۲۰	ملی صنایع مس ایران (سهامی عام)	۱۳۸۶/۶/۲۱	۷۱۵/۹۷	۱/۴۰	صندوق حمایت و بازنشستگی کارکنان فولاد
					سرمایه‌گذاری مس سرچشمه
					سرمایه‌گذاری فرهنگیان
					صندوق بازنشستگی ملی صنایع مس ایران
					سرمایه‌گذاری بهمین

ردیف	نام شرکت	تاریخ واگذاری	مبلغ خالص معامله (بدون سود و فروش اقساطی)	درصد سهام مورد معامله از کل	نام خریداران
		۱۳۸۶/۶/۲۱	۲۵۳/۹۹	۰/۵	سرمایه‌گذاری مدبر
		۱۳۸۶/۶/۲۱	۲۵۳/۹۹	۰/۵	معدنکاری اولنگ
		۱۳۸۶/۶/۲۱	۳۰۴۷/۹۰	۶	سرمایه‌گذاری توسعه معادن و فلزات
		۱۳۸۶/۶/۲۱	۵۰۷/۹۸	۱	صندوق بازنشستگی کشوری
		۱۳۸۶/۶/۲۱	۵۰/۰۰	۰/۰۹۸	ویزن منابع آتیه
		۱۳۸۶/۶/۲۱	۲۰۰/۰۰	۰/۳۹	توسعه معادن روی ایران (سهامی عام)
		۱۳۸۶/۶/۲۱	۵۰/۰۰	۰/۰۹۸	صندوق بازنشستگی صدا و سیما
		۱۳۸۶/۶/۲۱	۵۰۷/۹۸	۱	سرمایه‌گذاری صبا تأمین (سهامی عام)
					شخص حقیقی
۲۱	مهندسی و بازرگانی تجهیزات نیرو (سهامی خاص)	۱۳۸۶/۶/۲۵	۶/۲۱	۳۸	شرکت صادرات تجهیزات و خدمات صنایع آب و برق و مانبر (با مسئولیت محدود)
۲۲	غنچه پرور (سهامی خاص)	۱۳۸۶/۶/۲۵	۰/۰۰۰۰۸۰	۵/۱۸	شخص حقیقی
					شرکت بازرگانی پیشگام توسعه سپهر (با مسئولیت محدود)
۲۳	نشر گستر صنعت سنگین	۱۳۸۶/۶/۲۵	۲/۸۰	۹۹/۹۵	شرکت بازرگانی تندیس تجارت سامان (با مسئولیت محدود)
					شرکت سامان پارمیس کیش (با مسئولیت محدود)
۲۴	احداث تأسیسات انتقال نیرو - اتانیر (سهامی خاص)	۱۳۸۶/۷/۲۳	۵/۰۱	۴۶/۵۵	تعاونی چندمنظوره عام کارآوران
۲۵	پیمانکاری کارهای آبی هنگام آب	۱۳۸۶/۷/۲۳	۲/۱۹	۴۹	اشخاص حقیقی
۲۶	مرکز پژوهش و مهندسی سطح ایران (سهامی خاص)	۱۳۸۶/۷/۲۳	۰/۲۹	۳۳/۲۵	شخص حقیقی

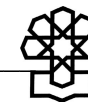
ردیف	نام شرکت	تاریخ واگذاری	مبلغ خالص معامله (بدون سود و فروش اقساطی)	درصد سهام مورد معامله از کل	نام خریداران
۲۷	سیمان دشتستان (سهامی عام)	۱۳۸۶/۷/۲۷	۳۱۹/۶۵	۲۹/۲۷	توسعه و سرمایه‌گذاری صنعت غدیر (سهامی عام) سیمان داراب (سهامی عام)
۲۸	نیرو کلر (سهامی عام)	۱۳۸۶/۷/۲۸	۲/۹۸	۳/۸۲	سرمایه‌گذاری توسعه پژوهش اقتصاد (سهامی خاص)
۲۹	پیمانکاری عمومی صنایع فولاد گسترش (سهامی خاص)	۱۳۸۶/۸/۹	۶۰/۹۴	۹۵	سرمایه‌گذاری سروش یاران (سهامی خاص)
		۱۳۸۶/۸/۹		۹۵	گروه صنعتی سدید (سهامی عام)
۳۰	مهندسی تجهیزات آب و برق ایران (سهامی خاص)	۱۳۸۶/۸/۹	۵/۴۰	۳۸	شخص حقیقی
					شخص حقیقی
					شخص حقیقی
					شخص حقیقی
					شخص حقیقی
					شخص حقیقی
۳۱	هللیل آب (سهامی عام)	۱۳۸۶/۸/۹	۲/۱۳	۴۶/۵۵	مهندسین مشاور ری آب (سهامی خاص)
۳۲	خدمات عمومی و رفاهی برق تهران - برق آرا	۱۳۸۶/۹/۲۱	۰/۷۲	۲۸/۵۰	شخص حقیقی
۳۳	پیمانکاری کارهای زیربنایی آب - پیماب (سهامی خاص)	۱۳۸۶/۹/۲۱	۶۷/۰۳	۴۶/۵۵	اشخاص حقیقی
۳۴	حمل و نقل گسترش شاهد (سهامی خاص)	۱۳۸۶/۹/۲۱	۵/۱۸	۳۹/۲۵۷	هرمز انرژی (سهامی خاص)
۳۵	مهندسی مشاور صنایع وسایط نقلیه	۱۳۸۶/۱۰/۵	۶/۶۵	۴۱	ایرانی تولید اتومبیل سایپا (سهامی عام)
۳۶	گسترش الکترونیک ایران (سهامی خاص)	۱۳۸۶/۱۰/۵	۱/۲۶	۱/۳۸	مهندسی ایران برنا (سهامی خاص)
۳۷	پیمانبر (سهامی خاص)	۱۳۸۶/۱۰/۵	۷/۱۹	۴۷	اشخاص حقیقی
۳۸	تولیدی ادوات کشاورزی اراک - تاکا (سهامی خاص)	۱۳۸۶/۱۰/۵	۱۹/۷۶	۷۶/۹۴	شخص حقیقی
					شخص حقیقی

ردیف	نام شرکت	تاریخ واگذاری	مبلغ خالص معامله (بدون سود و فروش اقساطی)	درصد سهام مورد معامله از کل	نام خریداران
					شخص حقیقی
					شخص حقیقی
					شخص حقیقی
۳۹	ریخته‌گری تراکتورسازی ایران	۱۳۸۶/۱۰/۱۲	۴/۱۴	۲/۰۹	بیمه‌کار آفرین و سرمایه‌گذاری گسترش سامانه نوین
		۱۳۸۶/۱۰/۱۲	۱۷/۸۵	۹	سرمایه‌گذاری توسعه صنعتی ایران (سهامی عام)
۴۰	پیمان غرب (سهامی خاص)	۱۳۸۶/۱۰/۲۴	۱۶/۱۹	۴۶/۵۵	شخص حقیقی
۴۱	ساختمانی گسترش و نوسازی صنایع ایران (سهامی خاص)	۱۳۸۶/۱۰/۲۴	۱۰۶/۲۱	۹۵	هلدینگ توسعه معادن و صنایع معدنی خاورمیانه (سهامی عام)
۴۲	بنیان دیزل (سهامی عام)	۱۳۸۶/۱۱/۳	۵/۶۴	۱۳/۶۷	گروه فولادگستر کوثر (سهامی خاص)
۴۳	بین‌المللی پیمانکاری عمومی ایران (سهامی خاص)	۱۳۸۶/۱۱/۱۰	۹۰/۸۴	۴۰/۸۵	مؤسسه صندوق حمایت و بازنشستگی آینده‌ساز
					شرکت سرمایه‌گذاری آینده‌ساز کیش (سهامی خاص)
					شرکت آینده‌گستر (سهامی خاص)
۴۴	پشباغی کشمیر (سهامی عام)	۱۳۸۶/۱۱/۲۴	۱/۱۸	۳۲/۹۰	اشخاص حقیقی
۴۵	تعمیر و نگهداری انتقال نیرو خوزستان (سهامی خاص)	۱۳۸۶/۱۱/۲۴	۶/۹۹	۴۶/۵۰	سرمایه‌گذاری صنایع انرژی دانیال به وکالت از شخص حقیقی
۴۶	خاک آزما (سهامی خاص)	۱۳۸۶/۱۱/۲۴	۸/۴۴	۴۶/۵۵	سرمایه‌گذاری در آب پویا (سهامی خاص)
۴۷	تعمیرات نیروی برق اصفهان (سهامی خاص)	۱۳۸۶/۱۱/۲۴	۴/۱۸	۳۸	خدمات فنی مهندسی تعمیرات برق سپاهان و اشخاص حقیقی
۴۸	گیاهان نیرو (سهامی خاص)	۱۳۸۶/۱۱/۲۴	۲/۷۶	۴۶/۵۵	اشخاص حقیقی
۴۹	فولاد مبارکه	۱۳۸۶/۱۱/۲۴	۳۰۸۱/۰۰	۵	صندوق حمایت و بازنشستگی کارکنان فولاد
		۱۳۸۶/۱۱/۲۴	۱۲۶۹/۶۹	۲	سرمایه‌گذاری تدبیر (سهامی خاص)

ردیف	نام شرکت	تاریخ واگذاری	مبلغ خالص معامله (بدون سود و فروش اقساطی)	درصد سهام مورد معامله از کل	نام خریداران
		۱۳۸۶/۱۱/۲۸	۳۰۸۱/۰۰	۵	سرمایه‌گذاری مهر اقتصاد ایرانیان (سهامی خاص)
		۱۳۸۶/۱۱/۲۹	۳۰۸۱/۰۰	۵	سرمایه‌گذاری تأمین اجتماعی (سهامی عام)
		۱۳۸۶/۱۲/۶	۱۹۰۴/۵۳	۳	سرمایه‌گذاری تأمین اجتماعی (سهامی عام)
۵۰	آلومینیوم ایران - ایرالکو	۱۳۸۶/۱۲/۰۱	۴۷۴/۱۱	۲۰	سرمایه‌گذاری توسعه صنعتی ایران (سهامی خاص) سرمایه‌گذاری مهر اقتصاد ایرانیان (سهامی خاص)
		۱۳۸۶/۱۲/۰۱	۶۰۷۱/۹۵	۹۵/۶۲	شرکت سهامی ترک کارخانجات کود (کوبره فایریقالاری ترک آلونیم شرکتی)، بازرگانی و صنعتی محصولات پتروشیمی گاز آسیا، مهندسی تولید و نصب تابوسان و شقایق سازه رنگین
۵۲	کارخانجات مقدم	۱۳۸۶/۱۲/۱۵	۱۰/۷۳	۲۸/۹۴	اشخاص حقیقی
۵۳	سرمایه‌گذاری نیروگاهی ایران - سنا	۱۳۸۶/۱۲/۱۵	۲۱۶/۶۵	۳۸/۲۷	صنایع برق و انرژی صبا (سهامی خاص)
۵۴	مهندسین مشاور زاینده آب	۱۳۸۶/۱۲/۲۱	۲۳/۹۴	۴۶/۵۵	مهندسی مشاور زاینده آب سپاهان و محمدسعید کفیل
۵۵	تولیدی تصویر ایران	۱۳۸۶/۱۲/۲۱	۲/۷۸	۱۷	شخص حقیقی
۵۶	فنی توس نیرو	۱۳۸۶/۱۲/۲۱	۴/۵۳	۴۹	پویا ریل آسیا (سهامی خاص)
۵۷	تجهیزات ایمنی راه‌ها	۱۳۸۶/۱۲/۲۱	۵۷/۵۷	۳۸	گروه صنعتی سدید (سهامی عام)
۵۸	آلومتک	۱۳۸۷/۰۱/۰۵	۲۰۱/۰۱	۲۸/۷۱	تولیدی بازرگانی بین‌المللی یویا غرب و شخص حقیقی
۵۹	سردخانه استقلال	۱۳۸۷/۰۱/۲۵	۱۶/۶۲	۲۰/۴۹	شخص حقیقی
۶۲	خیبر	۱۳۸۷/۰۱/۲۵	۴/۱۴	۰/۸	کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران
		۱۳۸۷/۰۱/۲۵	۴۴۰/۹۴	۸۵/۱۱۶	کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران
۶۰	پتروشیمی امیرکبیر	۱۳۸۷/۰۱/۲۵	۱۰۷۱/۶۵	۲۹/۲۸	شرکت نویدزرشیمی و شرکت صادرفر

ردیف	نام شرکت	تاریخ واگذاری	مبلغ خالص معامله (بدون سود و فروش اقساطی)	درصد سهام مورد معامله از کل	نام خریداران
۶۱	نیرو رسانی بوستانو	۱۳۸۷/۰۱/۲۵	۶/۰۸	۳۸	شخص حقیقی
					شخص حقیقی
					شخص حقیقی
					خدمات مهندسی
۶۲	تراکتورسازی ایران	۱۳۸۷/۰۱/۲۸	۸۸۸/۹۸	۲۱/۲۳	ایرانی تولید اتومبیل سایپا (سهامی عام)
		۱۳۸۷/۰۱/۲۸	۸۸۸/۹۸	۲۱/۲۳	سرمایه‌گذاری مهر اقتصاد ایرانیان (سهامی خاص)
۶۳	کنتورسازی ایران	۱۳۸۷/۰۳/۲۱	۸۷/۶۷	۳۸/۴۲	سرمایه‌گذاری و تجاری معین رنان (سهامی خاص)
۶۴	ملی صنایع مس ایران (سهامی عام)	۱۳۸۷/۰۳/۲۲	۱۵۲۳/۹۵	۳	سرمایه‌گذاری تأمین اجتماعی (سهامی خاص)
		۱۳۸۷/۰۳/۲۲	۵۰۷/۹۸	۱	سرمایه‌گذاری صبا تأمین (سهامی عام)
		۱۳۸۷/۰۳/۲۲	۵۰۷/۹۸	۱	صندوق بازنشستگی کشوری
۶۵	گسترش صنایع ریلی ایران	۱۳۸۷/۰۳/۲۹	۱۵۲/۹۵	۹۵	مؤسسه صندوق پس‌انداز کارکنان راه‌آهن
۶۶	تولید پمپ‌های بزرگ و توربین آبی	۱۳۸۷/۰۳/۲۹	۶۱/۱۱	۹۵	گروه صنعتی سدید (سهامی عام)
۶۷	سیمان پیوند گلستان	۱۳۸۷/۰۳/۲۹	۳۴۸/۲۷	۴۸/۲۸	گسترش صنایع معدنی کاوه پارس و فولاد کاوه هرمزگان
۶۸	تولیدی الیاف سنتتیک شیروان	۱۳۸۷/۰۳/۲۹	۰/۰۵	۲۷/۵۹	شخص حقیقی
۶۹	صنایع سیمان نهاوند	۱۳۸۷/۰۳/۲۹	۲۸۶/۷۰	۴۷/۸۶	سرمایه‌گذاری مهرگان (سهامی خاص)
۷۰	تولیدی الیاف سنتتیک خراسان	۱۳۸۷/۰۳/۲۹	۰/۰۱	۳۱	شخص حقیقی
۷۱	خدمات دریایی تایدواتر خاورمیانه (سهامی عام)	۱۳۸۷/۰۶/۲۳	۱/۷۰	۴۲/۲۵	نگین ساحل رویال (سهامی خاص)
۷۲	مدیریت تولید و بهره‌برداری سد و نیروگاه کرخه	۱۳۸۷/۰۹/۲۴	۶/۹۸	۴۶/۵۵	تعاونی خدمات فنی و مشاوره‌ای نصب و تعمیرات نیروگاه‌های خوزستان و شخص حقیقی

ردیف	نام شرکت	تاریخ واگذاری	مبلغ خالص معامله (بدون سود و فروش اقساطی)	درصد سهام مورد معامله از کل	نام خریداران
۷۳	مطالعات طرح‌های جامع فلزات (سهامی خاص)	۱۳۸۷/۰۹/۲۴	۰/۰۲	۵۰	معدن‌کاری اسیبیر
۷۴	بهره‌برداری از شبکه‌های آبیاری و زهکشی وحدت	۱۳۸۷/۰۹/۲۴	۰/۱۹	۴۷	شخص حقیقی
۷۵	پمپ‌سازی ایران (سهامی عام)	۱۳۸۷/۱۰/۰۱	۸/۲۸	۸/۳۱۰	سرمایه‌گذاری سپه، یزدباف و تلمبه ایران
۷۶	افرانت (سهامی خاص)	۱۳۸۷/۱۰/۰۹	۱۱/۳۶	۴۰	پیشتازان تجارت ویسنا، توسعه تجارت مجازی سارینا و سرمایه‌گذاری دریا ساحل ایرانیان
۷۷	راهبران پتروشیمی	۱۳۸۷/۱۱/۰۷	۱/۳۱	۹۵	گروه مهندسين مشاور ایران راز و شخص حقیقی
۷۸	گروه ملی صنعتی فولاد ایران	۱۳۸۸/۰۳/۰۶	۸۳۷/۰۰	۹۰	توسعه سرمایه‌گذاری امیرمنصور آریا
۷۹	خدمات اکتشافی کشور	۱۳۸۸/۰۳/۲۰	۰/۷۵	۵	اشخاص حقیقی
۸۰	اتمسفر	۱۳۸۸/۰۳/۲۰	۰/۰۸	۰/۰۶۹	شخص حقیقی
۸۱	ارکان لوله همدان	۱۳۸۸/۰۳/۲۰	۰/۴۰	۱/۴۳	مهندسی صنعتی فهامه
۸۲	فرآب	۱۳۸۸/۰۵/۱۷	۹۷۶/۳۰	۴۷/۳۶	سرمایه‌گذاری سامان مجد

شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۹۹۱۵

عنوان گزارش: گذر از اقتصاد دولتی به شبه‌دولتی

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه بخش عمومی)

تهیه و تدوین: سیدهادی موسوی‌نیک

همکاری: محمد حسین قوام

ناظر علمی: اسدا... جلال‌آبادی

مقتضی: شهباز حسن‌پور (عضو کمیسیون اقتصادی)

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. خصوصی‌سازی

۲. بخش عمومی غیردولتی

۳. بخش شبه‌دولتی

۴. سهام بلوکی

۵. سهام عدالت

تاریخ انتشار: ۱۳۸۸/۷/۲۸